

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 309/2024-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Marcelom Ružarovským, advokátom, A. Žarnova 11C, Trnava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-61Cpr/21/2020 (predtým Okresný súd Bratislava III, sp. zn. 61Cpr/21/2020) takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-61Cpr/21/2020 (predtým Okresný súd Bratislava III, sp. zn. 61Cpr/21/2020) **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B3-61Cpr/21/2020 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadost'učinenie **500 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Sťažovateľovi náhradu trov konania **neprižnáva**.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 309/2024-23 z 28. mája 2024 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú mu 4. marca 2024, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom

Mestského súdu Bratislava IV (ďalej len „mestský súd“) v konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ tiež navrhuje, aby ústavný súd prikázal mestskému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznal mu primerané finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a ostatného spisového materiálu vyplýva, že sťažovateľ v procesnom postavení žalobcu je stranou sporu, v ktorom sa domáha vyplatenia náhrad zo štátnozamestnaneckého pomeru proti žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky. Napadnuté konanie bolo iniciované podaním civilnej žaloby 26. júna 2020 na Okresnom súde v Prešove, ktorý vec 13. júna 2020 postúpil z dôvodu miestnej príslušnosti Okresnému súdu Bratislava III (súd príslušný na konanie do 31. mája 2023, pozn.).

2.1. Opíšuť podstatnú časť priebehu napadnutého konania, sťažovateľ uvádza, že vo veci boli uskutočnené prvotné procesné úkony doručovania žaloby a vyjadrení stranám sporu a 26. novembra 2020 ho okresný súd vyzval, aby sa vyjadril, či na podanej žalobe trvá. Písomným podaním z 27. decembra 2020 oznámil, že na podanej žalobe trvá, súčasne podal návrh na pristúpenie ďalšieho subjektu do konania a návrh na zmenu žaloby. Okresný súd rozhodol o pristúpení subjektu na strane žalovaného uznesením z 13. decembra 2022 a o zmene žaloby až 13. januára 2023, teda po troch rokoch od podania návrhu, čo je z pohľadu sťažovateľa absolútne neprijateľné. Sťažovateľ poukazuje na to, že predmet sporu nevykazuje právnu ani faktickú zložitosť, strany sporu neprispeli k dĺžke konania, promptne reagujú na výzvy súdu. Zodpovednosť za zbytočné prietahy v napadnutom konaní nesie výlučne konajúci súd, ktorý vec zatiaľ neprejednal čo i len na jedinom pojednávaní, hoci súdny spor ku dňu podania ústavnej sťažnosti trvá takmer 4 roky. Sťažnosť predsedovi súdu na prietahy v konaní podaná sťažovateľom 8. apríla 2023 (vyhodnotená ako nedôvodná, pozn.) nenaplnila svoj účel, keďže zo strany súdu nedošlo k efektívnej náprave.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Podstatou sťažnostnej argumentácie sťažovateľa je poukázanie na to, že počas takmer štyroch rokov trvania súdneho sporu nebola vec sťažovateľa ani raz prejednaná na pojednávaní. Sťažovateľ upriamuje pozornosť ústavného súdu na to, že v súčasnosti je poberateľom starobného dôchodku a neefektívne konanie zo strany súdu nepriamo zhoršuje aj jeho postavenie v oblasti majetkovej sféry. S poukazom na osobitý význam predmetu sporu uvádza, že včasný pozitívny výsledok sporu (doplatenie funkčného platu, pozn.) by mohol značne ovplyvniť životnú úroveň.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

4. Mestský súd sa vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/204/2024 z 13. mája 2024, o ktoré ho požiadal ústavný súd ešte vo fáze jej predbežného prerokovania [§ 56 ods. 6 vetou za bodkočiarkou zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)], stotožnil so stanoviskom zákonnej sudkyne, ktorá v jeho podstatnej časti uviedla, že na základe pokynu z 8. marca 2024 (č. 1. 268) jej bol spis predložený vyšším súdnym úradníkom a vo veci obratom nariaďuje pojednávanie. Vyšší súdny úradník riadne vykonával písomné štádium konania podľa

§ 167 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), počas ktorého rozhodoval o viacerých procesných návrhoch žalobcu, napr. pristúpenie subjektu na strane žalovaného (§ 79 CSP), pripustenie zmeny žaloby (§ 139 CSP), pričom rozhodnutiam predchádzal postup spojený s odstránením väd z dôvodu, že procesné návrhy žalobcu boli zmätočné a neobsahovali zákonné náležitosti podania vo veci samej (§ 129 CSP). Žalobca následne realizoval aj ďalšie procesné návrhy v podobe čiastočného späťvzatia žaloby, resp. návrhu na zmenu žaloby, pri ktorých bolo opätovne nevyhnutné odstraňovať vady podania na účel, aby súd mohol ďalej procesne pokračovať v konaní. Je teda evidentné, že konanie bolo ovplyvnené aj správaním samotného sťažovateľa ako žalobcu, najmä vzhľadom na množstvo ním realizovaných procesných návrhov, v ktorých navyše absentovali zákonné náležitosti, čo malo nezanedbateľný dopad na doterajší priebeh konania. Poukazujúc na svoju nadmernú pracovnú zaťaženosť, ako aj nadmernú zaťaženosť celého súdneho oddelenia, zákonná sudkyňa uviedla, že pokiaľ sa neprijmú náležité opatrenia, tento stav nie je možné zvrátiť. Stav súdneho oddelenia po účinnosti tzv. súdnej mapy je stavom absolútnej zaťaženosť, pričom je primárnou úlohou štátu zabezpečiť také podmienky, aby sudcovi boli pridelené veci podľa rozvrhu práce tak, aby ich mohol prejednať a rozhodnúť bez zbytočných prieťahov. S ohľadom na uvedené skutočnosti a najmä na správanie sťažovateľa v napadnutom konaní zákonná sudkyňa považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľa za nedôvodnú a navrhuje, aby jej ústavný súd nevyhovel.

III.2. Replika sťažovateľa:

5. Sťažovateľ vo svojej replike z 26. júna 2024, opakujúc rovnaké tvrdenia ako vo svojej ústavnej sťažnosti, nesúhlasil s tvrdením mestského súdu, že dĺžka konania bola ovplyvnená jeho správaním vzhľadom na množstvo ním realizovaných procesných úkonov. Išlo o jednoduché procesné podania, o ktorých súd rozhoduje bez vykonávania dokazovania či náročného posudzovania obsahu spisu a všetky podania sťažovateľa boli vždy riadne zdôvodnené a podložené dôkazmi. Nemožno hovoriť ani o šikanóznom uplatňovaní či zneužívaní práva. Aktuálne nariadenie prvého pojednávania sťažovateľ považuje do istej miery za účelové, pretože nebyť podanej sťažnosti, toto pojednávanie by s najväčšou pravdepodobnosťou nariadené nebolo. Svoju ústavnú sťažnosť považuje za opodstatnenú a dôvodnú v celom rozsahu.

III.3 K ústnemu pojednávaniu:

6. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

8. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96, a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

9. Z hľadiska povahy veci ústavný súd rezultuje, že napadnuté konanie nie je právne zložité. Právna ani skutková zložitost' veci nebola indikovaná ani mestským súdom v jeho vyjadrení.

10. V správaní sťažovateľa je možné vzhladnúť niekoľko skutočností, ktoré v podstatnej miere prispeli k plynulosti postupu súdu a celkovej dĺžke napadnutého konania. Prvou takou skutočnosťou bolo podanie žaloby 26. júna 2020 na miestne nepríslušný súd (súdny spis bol doručený príslušnému okresnému súdu 23. júla 2020, pozn.). Samotná žaloba mala nedostatky, na ktorých odstránenie musel byť sťažovateľ konajúcim súdom vyzvaný. Z obsahu zapožičaného súdneho spisu ústavný súd ďalej zistil, že konajúci súd rozhodoval o zmene žaloby (č. 1. 106 súdneho spisu), pripustení žalovaného v 2. rade (č. 1. 213 súdneho spisu), o čiastočnom späťvzati žaloby (č. 1. 226 súdneho spisu). Sťažovateľ 3. februára 2023 (teda dva roky a 7 mesiacov po podaní pôvodnej žaloby, pozn.) podal návrh na rozšírenie žaloby. Tento návrh bol opäť imperfektný, v dôsledku čoho mestský súd uznesením č. k. B3-61Cpr21/2020-254 z 2. októbra 2023 vyzval sťažovateľa na doplnenie a opravu podania vo veci samej (nutnosť uviesť určitý a vykonateľný petit, pozn.). Mestský súd doručoval posledné podanie žalobcu zo 6. novembra 2023 spolu s aktuálnym žalobným návrhom žalovanému po úprave zákonnej sudkyne z 8. marca 2024 (č. 1. 268 súdneho spisu).

11. V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že požiadavka jasného, určitého a zrozumiteľného podania a osobitne petitu žaloby (žalobného návrhu) je nevyhnutná pre rozhodnutie vo veci samej, a to najmä v nadväznosti na následnú materiálnu vykonateľnosť rozsudku. V sporovom konaní (v zmysle formalizácie civilného sporového procesu) je teda výlučne vecou žalobcu uvedenie petitu žaloby, keďže súd je žalobným návrhom žalobcu viazaný (§ 216 ods. 1 CSP) a prekročiť ho môže iba výnimočne za podmienok stanovených zákonom (§ 216 ods. 2 CSP). Navyše, na tomto mieste považuje za potrebné dať do pozornosti, a to nielen mestskému súdu, čl. 17 CSP a dôsledné využitie jeho ďalších procesných inštitútov vrátane prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany a sudcovskej koncentrácie konania (§ 149 až § 153 CSP), ktorých účelom a zmyslom je najmä prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonomie vrátane rýchlosti konania, zabrániť zdržiavaniu konania a motivačne pôsobiť na strany sporu, aby procesné úkony vykonávali včas. Zodpovednosť za výsledok sporu patrí sporovým stranám, ktoré majú v spore preukázať vysokú mieru procesnej aktivity a svoje skutkové tvrdenia dokázať. Procesná aktivita má mať na zreteli najmä časové kritérium, a to včasnosť, ktorú posudzuje podľa vlastnej úvahy konajúci súd (osobitne s dôrazom na naplnenie požiadavky hospodárnosti a rýchlosti vedenia súdneho sporu). Procesná strana, a to nielen žalobca, taktiež zodpovedá za skutkový základ sporu. Ak teda sťažovateľ podával neúplné a málo zrozumiteľné podania, ktoré bolo potrebné doplniť, musí rátať s tým, že súd (nevyužívajúc náležité sudcovskú koncentráciu či v danom prípade § 138 CSP) sa musí s jeho podaniami vysporiadať, čo si nesporne vyžaduje i určité časové obdobie.

12. Napriek tomu bez potreby podrobných analýz je pre ústavný súd podstatné, že mestský súd ku dňu podania ústavnej sťažnosti, ako aj jej prerokovania v napadnutom konaní nevykonal žiadne súdne pojednávanie. Aktivita vo veci konajúceho súdu bola zameraná výlučne na rozhodovanie o procesných otázkach vo vzťahu k návrhom prezentovaným žalobcom, pričom od 13. novembra 2020 do 28. septembra 2022 (takmer 2 roky) nebol vo veci uskutočnený žiadny procesný úkon, nereagujúc ani na sťažovateľove procesné návrhy zo 17. januára 2022 a 17. februára 2022 a návrh na doplnenie dokazovania z 11. júla 2022. S ohľadom na predmet sporu mal však konajúci súd postupovať s osobitnou starostlivosťou a vec sťažovateľa čo najrýchlejšie prejednať a rozhodnúť.

13. V súvislosti s obranou mestského súdu ústavný súd napriek pochopeniu organizačných a personálnych ťažkostí pripomína, že otázka množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v kontexte ustálenej rozhodovacej praxe ESLP ani rozhodovacej praxe ústavného súdu v zásade ústavne významné pre posúdenie, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní. Ústavný súd vníma problém nadmernej zaťažnosti všeobecných súdov, avšak zároveň poukazuje na to, že je úlohou zmluvných štátov nastaviť si svoj právny systém takým spôsobom, aby boli súdy schopné zaručiť každému právo na rozhodnutie v primeranej lehote (rozsudok Veľkej komory vo veci Sürmeli proti Nemecku z 8. 6. 2006, sťažnosť č. 75529/01, bod 129). Chronické, resp. dlhotrvajúce preťaženie súdov nemôže ospravedlniť neprimeranú dĺžku konania (Probstmeier proti Nemecku z 1. 7. 1997, sťažnosť č. 20950/92, bod 64).

14. K tvrdeniu sťažovateľa o tom, že nariadenie prvého pojednávania mestským súdom po podaní ústavnej sťažnosti sa javí ako účelové, ústavný súd uvádza, že mestský súd obnovil svoju aktivitu vo veci sťažovateľa a plynule postupoval od septembra 2023, pričom nariadenie pojednávania je práve úkonom smerujúcim k možnému skončeniu veci. Aj napriek identifikovanému obdobiu nečinnosti v postupe súdu je nutné konštatovať, že sťažovateľ svojou procesnou aktivitou výrazne sťažil plynulosť konania, keďže ním prezentované písomné podania boli neúplné a mali nedostatky (formálnej i materiálnej povahy), s ktorými sa musel konajúci súd vysporiadať a *ex offico* vyzývať sťažovateľa k ich odstráneniu (k tomu bližšie body 4 a 10 odôvodnenia tohto nálezu).

15. V konklúzii uvedeného ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné priet'ahy spočívajúce v nečinnosti mestského súdu, ktorými došlo k porušeniu namietaných práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. S ohľadom na to, že napadnuté konanie nie je právoplatne skončené, ústavný súd prikázal mestskému súdu konať v ňom bez zbytočných priet'ahov (body 1 a 2 výroku tohto nálezu). K uvedenému záveru ústavný súd dospel vzhľadom na doterajší priebeh a dĺžku súdneho sporu, a to aj napriek tomu, že mestský súd po doručení ústavnej sťažnosti nariadil vo veci sťažovateľa pojednávanie (predbežné prejednanie sporu podľa § 168 a nasl. CSP) na 6. august 2024 (č. 1. 270 súdneho spisu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

16. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, majúc pritom na pamäti, že jeho cieľom je zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

17. Sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur, dôvodiac dĺžkou konania a tzv. „bežnou“ agendou súdov. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia priznaného sťažovateľovi ústavný súd prihliadal na celkovú dĺžku napadnutého konania vedeného pred mestským súdom a predtým pred okresným súdom spolu v trvaní 4 rokov, zohľadniac pritom takmer dvojročné obdobie nečinnosti, ako aj na predmet súdneho sporu a správanie sťažovateľa (k tomu bližšie bod 10 a na neho nadväzujúci bod 11 odôvodnenia tohto nálezu). Vzhľadom na uvedené považoval za spravodlivé priznať finančné zadosťučinenie sťažovateľovi 500 eur (bod 3 výroku tohto nálezu) a vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

18. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania pred ústavným súdom ústavný súd vychádzal z § 73 zákona o ústavnom súde, v zmysle ktorého účastník konania na ústavnom súde v zásade sám znáša trovy takého konania a len v odôvodnených (i) prípadoch ústavný súd môže (ii) podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Zákon o ústavnom súde nestavia právo na náhradu trov konania do nárokovateľnej polohy, ako je to v iných druhoch regulovaných právno-aplikačných procesoch (napr. civilné sporové konanie, správne súdne konanie, exekučné konanie a ďalšie). Ústavný súd teda disponuje širokým priestorom na úvahu, či vôbec priznať náhradu trov konania, a ak áno, v akom rozsahu (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 357/2021, I. ÚS 418/2022).

19. Ústavný súd, posúdiac obsah ústavnej sťažnosti a repliky sťažovateľa a porovnávajúc ho s obsahom zapožičaného súdneho spisu (k tomu bližšie bod 10 odôvodnenia tohto nálezu) vzhľadom na jednostranne formulované tvrdenia o absolútnej nečinnosti konajúceho súdu, ktoré nezodpovedajú faktom vyplývajúcim z príslušného spisového materiálu, rozhodol v tomto prípade náhradu trov konania sťažovateľovi nepriznať (bod 4 výroku tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu